

Приповетке складне наративности, лепог стила, по садржају увек примерене форме... Занимљиво је да су већ на самом почетку готово сваке приче, после веома важне почетне, увек ефектне реченице (клице из које израста добра прича), издвојени они, у погледу драматичности, аутору најзанимљивији делићи из паклених биографија његових централних ликова, које потом, по вертикали и најчешће ретроспективно, повратком у прошлост сећањем у њима сливеној, смислено одгонета. Постепено, брижљиво и само оно што је у карактеру, тиме и у самој причи најбитније, показујући притом изузетан приповедачки дар, али и умеће у обликовању психолошког профила, једнако и главних и споредних актера. И чини то као да је пред њим / пред нама сценска игра у којој сви партнери играју „један за другог”, показујући вештину остваривања управо такве композиције у чијој основи је и оно што је за причу најбитније: животни, драмски изазов.

Из приче у причу, почев од оних младалачких, поетско-прозних остварења, потом прича којима се заокружује ова голема прозна путања, прича свему пређашњем сродног концепта – „Један савјет ноћним шетачима” (2013), и „Сашивено од донесеног материјала” (2014) – све су, како то и сам приређивач Александар Јовановић напомиње „у књигу стављене, сходно ауторовим сугестијама, на она места која им, по времену настанка и формално-смисаоним својствима, припадају”. Међу корицама једне књиге, као под истим кровом, Кекановићеве доиста онајбоље приче. И као да су делови једног ткива. Јер, тако су мудро одабране, већим делом и уланчане, тематски, композиционо, стилски и језички, вешто у целину сабране да се чини како им је само то и такво збирање између корица једне књиге до сада недостајало.

Давид КЕЦМАН ДАКО

ШАХ-МАТ, ПОЕЗИЈА

Александар Б. Лаковић, *Силазак анђела*, Књижевно друштво „Свети Сава”, Београд 2015

Куће шад леје несћане

Васко Попа

Најновија песничка збирка Александра Б. Лаковића *Силазак анђела* пропитује могућност песничког стварања на темељу прошлости која увек ризикује да буде мистификована. Конкретно, реч је о години 1999. и догађајима везаним за Косово, а посветом у којој такође пише „и њој

сличним независно од географије” жели се ukazati на то да је сваки облик насиља у свету извор људске несреће, а несрећа нема никакве одреднице. Ова збирка пропитује могућност чувања па и откривања колективног и личног идентитета на путу на којем су „метафоре немужште” и „речи изобличене”, а то значи могућност стварања у таквом контексту. Стога је постмодернистичко питање о томе да ли су уопште могући истина и било какав вид реконструкције један од лајтмотива ове збирке која архаичним и модерним, колективним и личним језиком отвара причу о човековој безавичајности – и човека као бића које се стара о себи и човека као бића које егзистира у овом свету.

Силазак анђела се састоји од једне прошлке песме и пет обимом различитих циклуса (у последњем има само једна песма). Називи циклуса сачињавају хронолошки след који збирци семантички и формално одређује неку врсту хронотопа – симбол анђела (са великом значењском позадином коју заузима већ у светској и нашој поезији) који својим (не)постојањем креира простор и време у овој збирци.

Прошла песма ове збирке – „Пре него утонемо у сан” – буди алузије на познати наслов песме Бранка Миљковића „Море пре него усним”, али са другачијом конотацијом. Семантичка позадина ове песме проблематизује однос према прошлости, према миту (о Косову), при чему се сан доводи у везу са смрћу, али смрт овде осим буквалне има и пренесено значење: заборав а затим и поменути мистификацију (као пример песник наводи смрт Марка Краљевића која је временом добила другу епску димензију). Тиме долазимо до два решења. Прво је оно које нам говори да је мит потребан као знак распознавања у времену када се „уто-не у сан” (смрт). То је мит о нама који на невидљив начин говори ко смо и одакле смо, мит који потиче „из дубине земље и бића”, нека врста неопходног осећања, али и борба за одржање идентитета. Друго је оно које нам указује на негативни пол мита, када се он користи или изнова ствара у сврху прикривања реалности и знања о нама самима и месту нашег постанка. У том случају, Миљковићева празнина и поетичко трагање за песмом у свету који „нестаје полако” бива замењен осећањем испразности у стварности пуној „пукотина”, пред којима је субјект немоћан јер не може све да их објасни и због којих речи постају „реторички парадокс”. Према томе, нека врста упозорења „не играјте се / са митом о себи и Косову” постоји имплицитно у свим песмама и чине њихову основну мисао. Заједно са другим циклусом – „Док су анђели били са нама” – ова песма метафорички представља неку врсту шаховске табле за све оно што ће уследити, тј. „Косово – шаховска табла”¹ представља основни разлог песникове реконструкције сећања, као и потребу да проговори о ономе што је разрушено, а што је део и личне и колективне историје.

¹ Стих Душана Матића који је у другом циклусу песник искористио као прототекст за песму „Испаравање Косова”.

На тај начин, створивши неку врсту тематског обрасца у првом и другом циклусу, у наредним циклусима песников језик, укључујући поменути аспект прошлости, испитује нашу стварност, човеков поглед у себе и друге, као и сам однос према песми, што ову збирку чини још комплекснијом. Трећи циклус почиње посветом и цео је заправо посвећен песникињи Даринки Јеврић, што није нимало случајно будући да она чини неодвојиви део његовог централног мотива куће, односно у стварности локалитета Пећ – такође и песниковог родног места. Та апострофа Даринки Јеврић, тј. апострофа „земљи Хвостанији” је заправо компаративно сагледавање два времена, његовог и њеног, нека врста дискусије о томе колика је моћ и улога субјекта у сопственом животу и о томе колико је сам субјект објект нечије моћи: „корак нам и мисли премеравају / и преусмеравају / некаквим чудним пантљикама и шестарима”. Овај циклус је дијалог са песникињом, са уништитељем, са кућом (домом), на крају и са родитељима. Због свега тога има личан, топао и елегичан тон, јер се говори о ономе чега више нема, али је уједно и одавање почаст песникињи која је својим животом и делом достојанствено била везана за Косово: „зато га / никад ниси могла напустити / ни кад си / остала сама // и без себе / и без њега”. Последња песма у том циклусу је апострофа родитељима која чини прекретницу у збирци због увођења мотива нове куће и односа према сећању, као и због тога што говор о „земљи Хвостанији” прераста у универзалан говор о свима нама. На тај начин, играјући се сопственом прошлошћу и садашњошћу, песник пред лицем читалаца покушава у књизи да представи илузију одигравања времена и тако стварања митова о нама самима и нашој прошлости. По тој песниковој хронологији, четврти циклус је испуњен говором о новој кући и садашњем тренутку, као и стварањем мита о старој кући која припада успоменама. Прожет снажно интертекстуалношћу, мотивом празнине и осећањем стешњености, синоним за четврти циклус би могао бити стих Бранка Миљковића: „Хоће ли слобода умети да пева / као што су сужњи певали о њој?”, јер је управо то слика живота у старој и новој кући. Алузијама на Миљковића, Камија, Бодријара, Ивана В. Лалића и Елиота песник додаје својој „премереној” стварности (видљиво) оно што јој је остало (невидљиво): самоћа, сећање, страх и покушај стварања новог језика, али поставља се питање како писати са осећањем да смо себе изгубили. Како одједном саставити „нови речник” кад је човек недељиво биће у елиотовској борби с временом? Субјект ове збирке настоји да открива истину о себи, али је сасвим јасно да има на располагању само привиде истине, да није суочен са празнином већ са „испразном (не)стварношћу”, са људима који су „прорачунати и не морају да (пред)осећају”. Осим те замене осећаја материјалним и „стару кућу” је заменила „нова”, што не значи просту замену објекта већ узбуну, дисконтинуитет, простор бодријаровске „маскиране реалности”, померено средиште о којем је

говорио Лалић и из којег се на лалићевски начин песник пита „ко да нас / сутра / у даљини препозна”. Тако је страх од неразумевања кулминирао у страх од непрепознавања у будућности, страх од злоупотребе језика и губитка идентитета: „бојим се / да ћемо / и након живота / у туђим представама / постати / неко други / што / никада нисмо / хтели”.

Последња два циклуса су заиста у функцији епилога ове приче о некој врсти сеобе и она су највише испуњена песниковим рефлексијама и питањима о завичају, постојању, о самом себи која се идентификују управо у тим сталним сеобама: „отићи / значи / и тражити / и налазити / непознате делове сопства”. Одласци о којима је овде реч више се не позивају на локалитете и догађаје, стварност је испричана. Ови циклуси више него остали одишу трансценденталношћу и константним питањима о идентитету, дому, сећању, истини. Кључно питање овог циклуса је: „нисмо ли одувек / лакше прихватили / утопију и лаж / него ли / горку истину // нарочито у кући страха” јер обједињује сва остала у намери да се преиспита човек/уметник, однос дела и стварности, дела према стварности и другим делима, однос човека према језику, времену па стога и истини.

Прича о безавичајности и „померању средишта” прерасла је у најближу причу о самом себи, о трагању за нама самима. Стога, последњом песмом – „И песма се камени” – затвара прстен ове збирке која и на почетку и на крају у средишту приче о нама и нашој безавичајности има ПЕСМУ, иако не оставља много наде у то да је поезија уопште могућа, јер „којим путем даље / после умор-часа”? Међутим, такав завршетак не лишава нас неког веровања (пре је реч о искушењу и изазову) у људе који, макар били ретки у том „премореном друштву” (Бјунг-Чул Хан), трагају, тј. осећају оно невидљиво у стварима и воде се „митом о себи”, као и „каменим оријентирима у свету изгубљености”. Реч је могућа „тамо / где се чекамо / под каменом”.

Снежана НИКОЛИЋ

ХРОНИКА СФИНГОИДНИХ САЂА

Никола Страјнић, *Песме једне зодине*, Задужбина „Петар Кочић”, Бања-лука 2016

Као поета завидне репутације, Никола Страјнић има импресиван корпус од осам песничких књига корените оригиналности. И најновија збирка интелектуалних стихова – својеврсних софизама – *Песме једне зодине*, поезија је великог темперамента, надахнутих визија, опсежне